

ПЛЕКАЙМО В ДІТЕЙ УМІННЯ ШАНУВАТИ СТАРШИХ

НА ОЛІВЕЦЬ:

- **справжній лідер** - не той, хто має неосяжну свободу, а той, хто живе за правилами
- **шанувати** - не лише звертатися на «ви», а ще й відповідно діяти

Сім'я - це найближче оточення дітей, у якому вони не лише вчать ходити чи говорити, а й опановують важливі закони життя в соціумі. І дуже важливо, щоб фундаментом цих законів стало ціннісне ставлення дітей до родини, старших, акумульованих у них духовних надбань.

У чому актуальність теми

У попередні віки в суспільстві питання про те, що дітей слід навчати шанувати старших, навіть не виникало. Чому ж воно, та ще й доволі гостро, постало нині? А тому, що відбулася дивовижна трансформація культури міжпоколінних стосунків. Раніше домінував **постфігуративний** тип взаємин, за якого кожне наступне покоління мало наслідувати готову модель буття. Тож слово старших було для молодших законом, а їхній образ життя - обов'язковим прикладом для відтворення. Упродовж останнього століття панував **кофігуративний** тип взаємин, коли молодому поколінню вже недостатньо було просто наслідувати готову модель життя. У нього виникло прагнення створювати власну. Тож діти намагалися якомога раніше звільнитися від контролю й тиску з боку старших і прагли йти до істини своїм шляхом. Нині людство переживає чергову зміну в культурі міжпоколінних стосунків. З'явився **префігуративний** тип взаємин, для якого характерна відсутність усталеної моделі життя. Так само, як і діти, старше покоління має постійно через спроби й помилки апробувати свою життєву практику в умовах, що постійно змінюються. Отже, досвід старших втрачає своє безперечне значення, а їхня модель життя вже не є орієнтиром для молоді. Сучасні діти дуже швидко й майже в усьому випереджають дорослих, і передусім в освоєнні сучасних технологій. На жаль, вони часто ігнорують і зневажають життєвий досвід, обізнаність, умілість старшого покоління, намагаючись скрізь чинити по-своєму. Як показує життя, це не завжди має позитивні наслідки.

Переконані, що принаймні в стосунках батьків з дітьми дошкільного й молодшого шкільного віку варто зберегти традиційну модель взаємодії «дорослий - дитина». Старшим у цій парі є дорослий, і саме він несе відповідальність за все, що відбувається з дитиною. На жаль, багато сучасних батьків по-іншому розставляють пріоритети й дозволяють дітям вирішувати, що і як має бути. А мотивують це тим, що виховують майбутніх лідерів. Ні! І ще раз Ні!

Діти мають **навчитися користуватися свободою**, усвідомлюючи, що їхній особистий простір межує з особистим простором інших людей; жити за спільними правилами, поважаючи досвід і знання старших. Допомогти в цьому їм можуть і мають дорослі.

Які завдання слід реалізувати

Під час роботи за темою «Я шаную старших» необхідно:

- *націлити* дітей на те, що всі члени родини мають свої інтереси, потреби, бажання, які слід поважати;
- *утвердити* в думці, що батьків обов'язково потрібно слухатися, допомагати їм у всьому;
- *закріпити* знання лагідних слів, слів ввічливості, які допоможуть висловити свою шану й увагу до старших;
- *допомогти* відчутти потребу в турботі про батьків і близьких дорослих, бажання зробити їм приємно.

Окрім цього, діти мають навчитися просити дозволу, вибачення, виконувати доручення батьків і близьких дорослих, уміти стримувати свої негативні емоції, знаходити прийнятний спосіб, щоб їх виразити.

На яких змістових аспектах сфокусувати увагу

Тему радимо системно проживати з дошкільниками протягом чотирьох тижнів, реалізуючи по черзі пізнавальний, дослідницький, соціальний і творчий проекти.

Розпочніть роботу із **пізнавального** проекту. У його межах намагайтеся розкрити ідеї про те, що єдність і взаємодопомога членів родини - це головні важелі її благополуччя. Допоможіть дітям усвідомити цінність сім'ї. Як добре, що в кожного з них є родина, у якій вони почуваються сильними й захищеними, де завжди знайдуть підтримку. Організуйте такі види діяльності, під час яких діти повправляються складати словесні портрети своїх рідних; розповідати про їхні вміння, знання, досягнення, що заслуговують на пошану; описувати враження від спільної діяльності тощо.

Протягом тижня спрямуйте зусилля дітей і батьків на складання родинного дерева, допоможіть дітям усвідомити, що дорослі, як і діти, мають свої мрії й бажання.

Під час **дослідницького** проекту якомога частіше залучайте дітей до полілогів, дослідів, роздумів, спонукайте аналізувати літературні твори й шукати розв'язки проблемних ситуацій, щоб зрештою відповісти на ключове запитання: хто кого має слухатися - діти дорослих чи дорослі дітей - і чому.

Принагідно обговоріть з дошкільниками, чи варто слухатися чужих людей знайомих і незнайомих; коли можна з ними спілкуватися, а коли - у жодному разі ні.

Протягом тижня допоможіть дітям переконатися, що крик не єдиний і, як правило, не найліпший спосіб порозумітися. Натомість спокійна розмова, пояснення й переконливі аргументи, висловлені тихим голосом, можуть мати на співрозмовника значно більший вплив. Вправляйте вихованців розв'язувати конфліктні чи просто неприємні ситуації мирно, відмовляти чи заперечувати лагідним тоном.

На етапі **соціального** проекту передусім обговоріть з дітьми значення слова «шанобливість» (*див. Додаток*). Відтак допоможіть їм оцінити, скільки всього цінного й важливого вміють робити їхні дідусі й бабусі, чого в них варто повчитися, як можна проявити до них шанобливе ставлення. Переконуйте дітей

у тому, що найстарші члени родини потребують їхнього піклування й підтримки. Обговоріть, що ще, окрім лагідних звертань, слів ввічливості, є проявом пошани. Спонукайте помірковувати, як вони можуть цікаво провести час з дідусем і бабусею, до яких справ мають спільний інтерес.

У межах **творчого** проєкту спробуйте разом з дітьми розтлумачити зміст верлібру «Щасливе дерево, яке гніздечко має». Для цього залучіть їх до художньо-продуктивної діяльності, спонукайте розмірковувати про те, що робить сім'ю схожою на гніздечко, у чому полягає щастя для родини і як воно залежить від самих дітей.

Підведіть вихованців до думки, що старші члени сім'ї почувуються щасливими, коли діти здорові, слухняні та ще й з повагою ставляться до дорослих.

Які форми роботи обрати

Кожен із чотирьох проєктів розпочніть стартовим інтегрованим заняттям. Відтак наповніть різними видами діяльності. Зокрема, організуйте проживання **літературного проєкту** за змістом оповідання Василя Сухомлинського «Хто кого веде додому». Під час активностей до і після роботи з текстом націльте дошкільників на визначення в домашніх справах свого поля відповідальності.

Приділіть увагу роботі з батьками. Наприклад, запропонуйте їм надати свої дитячі фото, а відтак влаштуйте в групі **фотовікторину** — нехай дошкільники відшукають обличчя своїх рідних. Спонукайте дітей розпитати батьків про членів родини, а потім запропонуйте створити кожному його родинне дерево. Усе це допоможе дошкільникам поглибити знання про їхні сім'ї.

Окремий аспект, на який слід звернути увагу дошкільників, обговорюючи тему шанобливості, - повага до України, народних звичаїв, традицій, які зберігають саме старші члени родини. Аби діти знайшли цьому підтвердження, організуйте тематичну розвагу до Великодня, під час якої ознайомте їх із найпоширенішими звичаями.

Отже, аби не втратити тонкий зв'язок поколінь у нашому суспільстві, варто в різні способи плекати в дітей здатність шанувати старших. І тут батькам і педагогам варто діяти спільно - працювати над формуванням у дітей потрібних навичок і вдома, і в дитячому садку.

Додаток

Формуємо якості: шанобливість

Шанобливість - почуття поваги, що ґрунтується на визнанні чеснот, суспільного значення або позитивних якостей певної особи. Шанувати - надавати великого значення, цінувати, берегти, ставитися з особливою повагою, ніжністю, проявляти турботу, піклування.

Ідея, яку мають засвоїти діти:

На Землі співіснують два світи - дорослі й діти - які не можуть жити одне без одного. Призначення дорослих - народжувати дітей, допомагати їм зростати, усвідомлювати й засвоювати важливі життєві правила. Дітей - зростати й навчатися жити в суспільстві, працювати й розвиватися задля свого й суспільного благополуччя та розвитку. Дорослі пестять і люблять своїх дітей, усіляко піклуються про них, а діти мають поважати дорослих, шанувати батьків, бабусь і дідусів, ставитися до них з турботою й ніжністю.

Результат, якого потрібно досягти педагогам:

Дитина має усвідомити:

- що слухатися батьків і допомагати їм потрібно обов'язково;
- виразити батькам й іншим рідним своє прихильне ставлення можна за допомогою лагідних слів;
- слід мати зону своєї відповідальності в побутових справах;
- великою цінністю є підтримка, турбота, повага, взаєморозуміння в родині.

Дитина має вміти:

- спілкуватися з дорослими, дотримуючись загальноприйнятих норм і правил, а також правил, встановлених у родині;
- проявляти турботу про рідних, обираючи доцільний у тій чи тій ситуації спосіб;
- висловлювати й відстоювати свої пропозиції, добираючи аргументи, а не через крик і суперечки;
- виконувати прийнятні для її віку побутові справи.